

Jedni z prvních

V současném uspěchaném světě je užitečné občas se zastavit a podívat na cestu zpět, kterou jsme kráčeli. Podívejme se na tuto cestu i my z pohledu hasičského sboru z povolání v městě Brně, který zde byl zřízen v roce 1864. Město Brno tehdy předběhlo mnoho jiných a větších měst v Evropě.

Nebyla to cesta jednoduchá a jak víme vše nové vzniká vždy s obtížemi a nebylo tomu jinak ani při zřizování hasičské jednotky z povolání v našem městě. Bouřlivý rozvoj průmyslu ve městě od počátku druhé poloviny 19. století sebou přinesl také zvýšení požárního nebezpečí, které se projevilo v prudkém nárůstu počtu požárů. Tato skutečnost nutila představitele města hledat účinnou ochranu před působením častých požárů. Byli to však především obětaví a pro věc zapálení lidé, kteří neúnavným přesvědčováním a uváděním odstrašujících příkladů dokázali překonat nepřízeň tehdejší vrchnosti na radnici a postavit městské hasiče na úroveň, která odpovídala významu tohoto města.

Stará radnice domovem

V Brně se stal propagátorem této myšlenky obecní rada pan Alois Herthl, který od padesátých let 19. století předkládal obecní radě zprávy o požárech a usiloval soustavně o založení placeného hasičského sboru. Městská rada jeho návrhy soustavně odkládala, neboť se obávala dalších výdajů. Herthlův návrh byl schválen teprve 7. prosince 1863. Na jaře 1864 tvořilo sbor 6 mužů (kominík, zedník, 2 tesaři, 2 muži k obsluze stříkačky) a prvním velitelem - cvičebním mistrem (J. Gregorovič) byl příslušník vídeňského hasičského sboru, který sloužil za vzor pro město Brno. Sídlem hasičského sboru byla nynější Stará radnice, kde stálo i tzv. "Hasičské skladiště", stáje pro koně a prostory pro mužstvo. V této době mělo město Brno asi 65 000 obyvatel. Nově vzniklý sbor se rychle rozvíjel. V roce 1875 tvořilo tuto jednotku 12 mužů, v roce 1878 - 15 mužů a v roce 1894, kdy město mělo přes 90 000 obyvatel to bylo již 24 mužů. V době získání samostatnosti Československa byla k městu Brnu připojena řada doposud samostatných předměstí, počet obyvatel přesáhl 200 000 a početní stav hasičského sboru činil 50 mužů. Další zvyšování početního stavu hasičů souvisí zejména s rozvojem průmyslové výroby ve městě. Proto již v roce 1930 tvořilo sbor 60 hasičů, 1932 - 62 hasičů a v roce 1937 - 69 hasičů. V době druhé světové války byl hasičský sbor posílen na 183 hasičů.

První výstroj a výzbroj hasičského sboru byla zakupována podle vzoru vídeňských hasičů. Uniforma byla ze sukna tmavošedé barvy, pracovní oblek z dvojitého sukna a přilbu navrhl sám radní Herthl. V roce 1868 byla zakoupena za 2000 zlatých Knaustova stříkačka "Herold". Na konci roku 1895 byl již sbor vybaven třemi stříkačkami, dvěma vozy pro dopravu hasících potřeb, pěti vozy k přepravě hadic a pěti vozy na dopravu vody. Hasiči měli k dispozici celkem 1 000 m hadic. Všechny vozy byly tažené koňmi. První parní stříkačka byla zakoupena v roce 1896 a v květnu 1898 byl opatřen pojízdný mechanický žebřík Magirus s dostupnou výškou 22 m. Žebřík byl dodán z výrobního závodu v Ulmu a zdá se, že tradice se dodržuje i nadále, protože ze stejného výrobního závodu je dodán současný

největší automobilový požární žebřík o dostupné výšce 52 m a připravuje se dodávka dalšího moderního automobilového žebříku. První automobilová stříkačka byla zakoupena již v roce 1916 a další v roce 1918. Tyto stroje však nebyly dostatečně spolehlivé a hasiči raději vyjížděli s koňmi. Stavební rozvoj města a pokrok v technice vytvořily nové poměry a bylo nutno doplňovat inventář novými stříkačkami a zejména mechanickým žebřem "Praga - Metz" s dostupnou výškou 31 metrů, který byl zakoupen v roce 1928 za 350 000 Kč.

Spojení bez problémů

Služba v hasičském sboru se již v roce 1896 řídila přesnými instrukcemi, které jednaly o kázni, služební době a povinnostech hasičů při cvičeních a požárech. V této době se sloužilo 48 hodin s následným 24 hodinovým volnem. Řada předpisů se přejímala od hasičů z Vídně. K úpravě doby služby došlo až v roce 1919, kdy se upravila doba služby stejně s městskou policií. Sloužilo se na dvě směny - 24 hodin služba a 24 hodin volna. Jedna směna měla v té době 25 mužů. Směna, která měla volno, však vedle odpočinku ještě kontrolovala hydranty, seřizovala stroje apod. Jako v jiných městech i v Brně byla zřízena hasičská hlídka, která pozorovala město z věže radnice. Tento způsob se však příliš neosvědčil a s rozrůstáním města pozbyl na významu, takže byl zrušen. Město se začalo orientovat na moderní způsoby ohlášení požárů. Z dochovaných dokumentů víme, že již v roce 1870 bylo ve městě zavedeno telegrafické spojení jednotlivých městských čtvrtí s ústředím a také zvonkové signály od centrály na hrad Špilberk s rezervoárem vody.

Postupně docházelo k rozšiřování požárního telegrafu tak, že v roce 1924 bylo ve městě instalováno 100 hlásičů a byla zavedena vlastní telefonní linka na hasičskou strážnici. Pomocí telegrafu se hasiči dozvěděli, zda jde o komínový požár, střešní, sklepní apod. Výhodou tohoto systému bylo, že veškeré poruchy na vedení se samy ohlásily. Organizace vyhlášení poplachu v té době byla na vysoké úrovni. Telefonista po obdržení signálu zapojil znakové a světelné signály ve strážnicích pro mužstvo a zazvonil výstražným zvonkem v místě stanoviště policisty řídicího dopravu, který zastavil provoz na křižovatce. Potom byl vyhlášen poplach pro mužstvo a následovalo ohlášení požáru dobrovolným hasičům. Zavedený telegraf byl spolehlivější a rychlejší než státní telefon.

Protože část mužstva průběžně sledovala stav hydrantů, měli hasiči na tu dobu dobrý přehled o jednotlivých hydrantech. Tyto informace si zpracovávali do hydrantových tabulek, které měli při výjezdu sebou. Protože v roce 1924 bylo ve městě již 1800 hydrantů, byly tyto tabulky platným pomocníkem. Takovýto rozsah hydrantové sítě mohl být proto, že první vodovod byl ve městě uveden do provozu již v roce 1872.

Vybavení na úrovni

Vedení hasičského sboru již tehdy myslelo na ochranu hasičů při požárech a tak již v roce 1926 byl sbor vybaven kyslíkovými inhalačními přístroji, respirátory a plynovými maskami. Z četných fotografií je zřejmé, že se s nimi pravidelně cvičilo.

Tehdejší kyslíkové dýchací přístroje vážily 9 kg a doba jejich použití byla až 1,5 hod.. Sbor reagoval také na novinky ve světě a tak již v roce 1928 byl vybaven zařízením na hašení chemickou pěnou. V tomto roce byl za 350 000 Kč zakoupen 31 m dlouhý automobilový žebř značky "Metz" a speciální technický vůz s elektrickým agregátem. Tehdy již k výbavě hasičských stříkaček patřily světlomety, které bylo možno napojit na automobil a používat až do vzdálenosti 50 m.

Hasičská vozidla v období předmnichovské republiky byla natřena žlutou barvou i když se již běžně v jiných městech používala barva červená. Zřejmě však některá vozidla byla i v červené barvě, což dokazují snímky z té doby.

V roce 1930 byl vydán řád pro hlášení jízdy k požárům. Do této doby jízdu hasičského vozu k požáru ohlašoval trubač, který stál v otevřeném voze. Výstava soudobé kultury však dala podnět k zakoupení francouzských sirén, které byly velmi účinné a používaly tradiční tónovou kvartu ho-ří.

Rozkazy

Do roku 1919 byly všechny záznamy o činnosti vedeny ve všech dokladech v němčině. Česky jsou vedeny záznamy až od roku 1920. Zajímavé je sledovat rozkazy velitelství týkající se činnosti. Tak rozkaz č. 1 z 24.8.1920 řeší zákaz troubení kolem divadel, nemocnic a dokonce i kolem místností spolkových, kde trvá zábava. Že byly problémy s kázní, dosvědčuje i rozkaz č.2, ve kterém se doslovně říká: "Upozorňuji na zbytečné prodlévání před radnicí. Je nepřijatelné, poněvadž by mohlo poškodit dobré jméno našeho sboru". Již v této době nebyl povolen všem hasičům vstup na telefonní ústřednu. Z rozkazů je také patrné, že již v roce 1920 drželi členové sboru hasičské hlídky v divadlech. Pravomoc těchto hlídek byla zřejmě velká. Například v rozkazu č. 6/1920 je uvedeno, že při představeních v divadlech často zhasínají nouzová světla a že při zhasnutí těchto světel zakázal službu konající hasič pokračování hry a setrval na tom i když ředitelství divadla na něho naléhalo, aby povolil v pokračování představení. Dokonce je v rozkazu uloženo hasičům nahlásit okamžitě veliteli hlavní služby, kdyby se někdo protivil jejich nařízení, nebo je urážel. K zákazu představení stačilo tedy jen málo. Naši předkové by se asi podivili, co vše musí dnešní inspektor PO udělat když by chtěl zjednat pořádek. Střídání směn se provádělo o půl osmé za přítomnosti obou směn, jak je zřejmé z rozkazu č.8/1920. Při předávání služby si šoféři předávali auta tak, že nastartovali auta. Nemocný hasič mohl zůstat v domácím ošetření 1 den a měl za povinnost oznámit toto veliteli. Při déletrvajících nemoci bylo vyžadováno lékařské potvrzení. Městští radní však také využívali hasiče i k jiným účelům. Do 6. října 1920 byli ke služebnímu automobilu pana starosty přidělováni řidiči - hasiči. Zřejmě však tato praxe ztěžovala zajištění stálé pohotovosti a proto byl nadále pro pana starostu určen jen řidič, který byl v záloze. Hasiči byli postupně používáni i k jiným pracím. Například 12. února 1920 byl jeden hasič přeložen do výpravny (dnešní podatelna).

Denní rozvrh mužstva začínal budíčkem v 6 hodin ráno, potom následovala rozcvička od 6.45 do 7.15 hod. Školení začínalo hasičům od 9 do 11 hodin a odpolední cvičení začínalo v 15.00 a končilo v 17 hodin. Sobota byla vždy věnována úklidu a je tomu tak doposud. Po 22. hodině musel panovat všude klid, aby se členstvo mohlo uložit ke spánku, jak stojí v rozkazu č.14. Od prosince 1925 dostával hasič příplatek 2 Kč za noční službu. Zejména se dbalo na chování hasičů

ve službě a mimo službu s poukazem na to, že vzájemná svornost a snášenlivost veškerých členů jest bezpodmínečně nutná, neboť v případě nebezpečí jest odkázán druh na druhu. V obytných místnostech se zakazovalo pískání, lomození a vyhrávání a byla povolena každá ušlechtilá zábava, k níž se nepočítaly karty a hry o větší obnos. Hasič, který se ucházel o místo, musel předkládat v roce 1920 domovský list, křestní list, list o vyučení, případně legionářské nebo šoférské vysvědčení aj. Pokud šlo o vedení osobních údajů o hasičích, byli tito povinni hlásit písemně všechny změny s připojením všech dokladů. Jako příklad se v rozkazu č.33 z roku 1921 uvádí sňatek, rozvod, úmrtí, narození, dosažení 21 a 24 let apod. Pokud chtěl být hasič zařazen do vyšší platové třídy, musel si sám požádat 14 dní předem.

Těžko na cvičišti

Výcvikem hasičů byl pověřen hasičský mistr, který měl na starosti jednu hasičskou četou. Ta v roce 1921 čítala 15 mužů. Kromě ovládnutí všech strojů a náradí, které používali k hašení musel hasič znát i bezpečnostní opatření v divadlech. Na znalosti bezpečnostních opatření v divadlech byl kladen velký důraz a nový hasič mohl nastoupit službu v divadle, až se hasičský mistr osobně přesvědčil o jeho znalostech. Výcvik byl plánován dopředu na týden až 14 dní, jak o tom svědčí rozkaz č.90. Dopolední cvičení bylo zpravidla praktické a odpoledne se věnovala teorii. Praktický výcvik se sestával z cvičení se žebří, hadicemi, ze záchrany osob s plachtou nebo záchranným pytle. Cvičilo se na lezecké věži a samozřejmě se procvičovaly signály, které musel hasič perfektně ovládat. V roce 1923 se cvičilo ještě v obsluze ruční stříkačky, i když ve vybavení byla parní stříkačka a motorová stříkačka. Část výcviku byla již v roce 1923 věnována plynovým maskám. V sobotu a v neděli se necvičilo. V roce 1923 byla také stanovena pravidla pro službu u požáru. Podle těchto pravidel u požáru rozhodoval velitel toho sboru, který přijel jako první a ostatní velitelé se museli u něj hlásit. Při příjezdu městského hasičského sboru hlásil se místní velitel řediteli tohoto sboru nebo jeho zástupci. Po příjezdu městského radního, který měl tuto oblast na starosti, se hlásil již jen velitel placeného hasičského sboru. V případě, že se hasilo za tmy, musel být velitel označen červeným světlem a zdržovat se na takovém místě, aby mohl být snadno nalezen. Při jízdě k požáru musely hasičské vozy tažené koňmi dát přednost požárním a sanitním autům.

Informování pana starosty - požáry ráno, katastrofy okamžitě

O velkých požárech nebo neštěstích informovali hasiči pana starostu o 6 hodině ráno, avšak o katastrofálních požárech a neštěstích se panu starostovi podávala zpráva okamžitě telefonicky.

V prosinci 1930 bylo změněno ohlašování požárů, které se do té doby hlásily přímo místním hasičům. S pokročilou telefonizací města byly určeny tři okrskové ústředny (Královo Pole, Husovice, Žabovřesky) jako ohlašovny požárů a odtud se

požáry hlásily na městskou požární ústřednu. Hasičský sbor se také staral o požární bezpečnost při výstavách na brněnském výstavišti. Tak v rozkaze č. 201 z 11.7.1928 se dočteme, že po dobu otevření výstavních pavilonů byla na výstavišti jedna automobilová stříkačka a 6 hasičů. Tato jednotka zasahovala jako první a teprve v případě potřeby volala o pomoc na radnici, kde byla tehdy hlavní požární stanice.

Hasičský sbor byl od prvopočátku organizován po vojenské stránce a jednotlivé funkce byly na uniformě vyznačeny. V roce 1930 bylo zavedeno nové označení pro funkce.

Tvrdá disciplína

Celá řada rozkazů je věnována chování mezi mužstvem a nadřízenými. Tak hasič byl již v roce 1921 povinen salutováním zdravit nejen starostu města a jeho náměstků, ale i jiné důležité známé osoby - úředníky radnice. Při nastoupení služby takto pozdravili své nadřízené jen jednou. V hasičském sboru se velmi dbalo na disciplínu. Žádné kritizování rozkazů představených se nepřipouštělo a velitel strážnice byl osobně zodpovědný za to, aby se ve službě nedebatovalo o služebních záležitostech. Různé žádosti a stížnosti se řešily pouze služební cestou a k řediteli hasičského sboru se hasič dostal jen v doprovodu vrchního hasičského mistra. Ve službě se zásadně vykalo. Za porušení vydaných nařízení byly od ledna 1923 ukládány peněžité tresty. Po 3 peněžitých trestech následovalo disciplinární šetření. Při svévolném poškození výstroje nebo výzbroje hradil škodu viník. Nebyl-li zjištěn, museli uhradit škodu obě čtyři, které byly ten den ve službě. Všechny případy poškození majetku, ať při požáru nebo na stanici, se musely okamžitě hlásit. Samozřejmě již v období první republiky bylo zakázáno požívání alkoholu. V roce 1927 bylo zakázáno i požívání těchto nápojů před nastoupením služby. K disciplinárnímu řízení samozřejmě docházelo. Je například dokladováno, že hasiči sloužící v divadlech zneužívali paklíčů ve strážní službě. Bohužel není doloženo k čemu byly paklíče zneužívány. Obstarávání soukromých záležitostí v pracovní době nebylo dovoleno a opustit strážnici mohl hasič jen se svolením velitele. Za první republiky se také zpříšňovaly podmínky pro konání schůzové činnosti ve všech služebních místnostech, nebo pořádání sbírek. V roce 1933 byly zakázány i odborové schůze. Na tyto schůze bylo zakázáno i udělování volna ze služby. Těchto schůzí se mohli zúčastnit jen členové hasičského sboru mimo službu. Zejména se výslovně zakazovalo schůzování na tzv. "Šoférce". V této souvislosti se v rozkaze č.240 připomínají povinnosti velitelů. Po dobu služby nebyl tedy nikdo uvolňován za soukromými účely, pokud nešlo o nemoc nebo úmrtí v rodině.

Hasiči i za první republiky úzce spolupracovali s tiskem. Přestože bylo povoleno vydávat v tisku jen úřední zprávy, najdeme v rozkazech i konstatování, že v novinách byl uveřejněn článek poškozující dobré jméno hasičského sboru. Zřejmě byl inspirován některým členem hasičského sboru. V období 1. republiky je mnohem častěji v rozkazech uváděno poděkování za úspěšné zásahy u požárů a majitelé firem, kterým hasiči pomohli, často věnovali nějaké finanční částky ve prospěch hasičského sboru.

Jízda k ohni

Z rozkazů brněnského velitele hasičského sboru se také můžeme dozvědět zajímavosti nejen z Brna, ale i o hasičích v jiných městech. V rozkaze se například připomíná zodpovědnost šoférů při rychlé jízdě a poukazuje se na velké neštěstí v Praze, ke kterému došlo 15.12.1921, zaviněnému požárním automobilem, jež mělo za následek 9 zraněných. Tehdy ještě požární auta neměla elektrické osvětlení a tak rychlá jízda zejména v noci byla nebezpečná. Elektrickým osvětlením byly požární automobily vybaveny až v roce 1922. Ve sboru se věnovala stálá pozornost udržení akceschopnosti a agregáty se pravidelně zkoušely. V roce 1923 měl sbor dva požární automobily a šoféři měli stanoveno dvakrát do měsíce přezkoušet čerpadla, pokud se v posledních 14 dnech nečerpalo. Při těchto zkouškách bylo nařízeno postupně proplachovat záložní hadice. Zřejmě rychlá jízda již tehdy byla častou příčinou dopravních nehod a proto se v rozkazech upozorňovalo na tento nešvar. V jednom z rozkazů se uvádí, že auta dobrovolných hasičů jezdí i od požárů šílenou rychlostí a to takovým způsobem, že ohrožují chodce. Proto se připomíná šoférům hasičského sboru, aby se nedali strhnout k rychlé jízdě.

Dopravní nehody zapříčiněné rychlou jízdou měly za následek stanovení maximální rychlosti na 60 až 65 km/hod. Zajímavé je, že ještě v roce 1926 platilo v tomto směru ministerské nařízení z 28.4.1910. S postupným vybavováním sboru rostla i hmotnost vozidel a jejich jízda nebyla potom bezpečná. V roce 1929 tak byla stanovena maximální povolená hmotnost (Tatra 35 HP - 2350 kg, Tatra 65 HP - 5200 kg a Graf Stift - 520 kg). Rovněž byly stanoveny nové maximální rychlosti u Tatra 35 na 80 km/hod., Tatra 65 HP na 60 km/hod. a Graf Stift na 40 km/hod. U žebře byla maximální rychlost stanovena na rovné trati na 30 km/hod. Nikdo nesměl na šoféra působit, aby rychlost automobilu byla z jakýchkoliv důvodů překročena. Rychlost automobilu při cestě od požáru byla stanovena jednotně na 30 km/hod. V roce 1931 měl sbor již technický automobil (tzv. pionýrský), který měl velkou hmotnost a proto byla jeho maximální rychlost povolena na 50 km/hod. Tento automobil měl již naviják na 50 kN. V roce 1932 měl sbor již 25 šoférů, kteří byli rozděleni do 4 čet, přičemž se sloužilo na dvě směny. Rozpis služby a přidělování šoférů na vozidla se dělo po dohodě s vrchním šoférem. Od samého založení hasičského sboru byla sledována sjízdnost komunikací a určovány podmínky jízdy požárních vozidel. Se zvětšováním hmotnosti vozidel však již nestačily mosty ve městě a tak se v rozkaze dočteme o zákazech jízd zejména přes dřevěné mosty. V dubnu 1923 byla například zakázána jízda po dřevěném mostě přes Svitavu z Husovic do Maloměřic. Jak je ze záznamu zřejmé, tento most zde byl ještě v roce 1927, ale sloužil jen pro chodce. Řada nynějších městských částí byla v roce 1923 samostatnými obcemi, které byly přičleněny k Brnu - tzv. Velké Brno. Do těchto obcí v té době jezdilo k požáru pouze jedno hasičské auto. Pokud hořelo mimo Velké Brno, byly poslány nejprve ty dobrovolné hasičské sbory, které měly automobil. Hasičský sbor z povolání vyjel mimo Velké Brno jen při zvláště velkých neštěstích a jen na rozkaz ředitele nebo jeho zástupce. Hasičský sbor zasahoval nejen při požárech, ale i při dopravních nehodách. Odtahovou službou se však nikdy nezabýval a jak je zřejmé z rozkazu č.231, náležela tato činnost do kompetence policejního ředitelství.

Kultura za šest

Členové hasičského sboru konali po celou dobu první republiky požární hlídky v divadlech, při koncertech a různých veřejných produkcích. V roce 1923 byly za tuto službu stanoveny poplatky, které plynuly do hasičského podpůrného fondu. Za představení v divadle činil poplatek za jednoho hasiče 6 Kč, při koncertech a veřejných produkcích 8 Kč. Pokud bylo v místnosti stolové uspořádání, platilo se za hasiče 10 Kč. Hasiči drželi hlídky i při tanečních zábavách, plesech apod. V takovém případě se platilo 12 až 20 Kč podle toho, zda zábava trvala méně nebo více než 6 hodin. Kromě požárních hlídek v divadlech byla v lednu 1924 zavedena tato hlídka i ve spisovně (na radnici), stavovském a matričním úřadě a ve vojenském úřadě. Hlídku v mimopracovní době držel vždy jeden hasič, který byl vystřídán po 5 až 6 hodinách. Tato služba hasičského sboru nebyl samozřejmě placena, protože se jednalo o službu ve prospěch radnice.

Město bylo vybaveno rozsáhlou hydrantovou sítí a proto byly v listopadu 1923 vybaveni všichni členové sboru hydrantovými knížkami, do kterých zapisovali údaje o hydrantech. Zápis do této knížky se prováděl jen na příkaz hasičského mistra. Knížka byla majetkem města a při odchodu hasiče se předávala novému členu. Problémy s technickým stavem hydrantů se však vyskytovaly již v roce 1927. Zejména nešly hydranty často úplně uzavřít a docházelo k překroucení vřeten. Problémy s údržbou hydrantů však přetrvávají dodnes.

Prevence v popředí

Požární prevencí se zabývalo Policejní ředitelství, které vydávalo předpisy nebo zákazy ve vztahu k požární bezpečnosti. Tak v roce 1929 zakázalo Policejní ředitelství používání papírových dekorací na osvětlovacích tělesech při zábavách. Do roku 1937 se stavebními záležitostmi z hlediska požární ochrany zabývalo oddělení stavební a požární policie. V prosinci 1937 došlo k jeho rozdělení na dvě samostatná oddělení (stavební policie a požární policie). Oddělení požární policie mělo v čele přednostu. Tomuto oddělení od té doby podléhali všichni úředníci a zřízenci zaměstnanci, kteří byli do té doby přiděleni požárnímu sboru. Veškerá agenda tohoto sboru tím přešla na toto oddělení. Zajímavé je také používání pojmů hasič - požární ochrana. Z rozkazů od roku 1920 je zřejmé, že pro mužstvo se vždy používal název "hasič", ale u techniky tomu tak vždy nebylo. Automobily určené k hašení byly nejprve nazývány hasičskými, ale již v roce 1927 se používalo názvu požární automobil. Rovněž hasiči z povolání byli nejprve součástí "Berufsfeuerwehru", v roce 1920 městským hasičským sborem a v rozkaze č.263 z roku 1937 je již hasičský sbor nazýván požárním sborem.

Léta německých rozkazů

V posledních letech první republiky, tak jak narůstalo napětí, byla poznamenána i činnost požárního sboru. Například v květnu 1938 nařídil přednosta oddělení požární policie, aby nepřítomnost hasiče z důvodu nemoci byla omezena

na nevyhnutelné případy, jinak se budou muset zastavit dovolené i volné dny. Příčinou toho bylo povolání části členů požárního sboru na vojenské cvičení. Při vyhlášení poplachu ve městě bylo již v září 1938 povinností směny, která byla mimo službu, v co nejkratší době se dostavit na požární stanici. Posledním českým rozkazem byl rozkaz č. 272 z 30.5.1939, kterým se upřesňovalo natahování kontrolních hodin v divadle. Od 20 listopadu 1939 se již zavedlo vydávání rozkazů v němčině. Zpřísnily se i podmínky služby na centrální stanici, která již v té době byla na dnešní ulici Lidická 61. Přístup na centrální ústřednu byl všemu mužstvu bez výjimky zakázán. V únoru 1941 byly rozkazem č. 279 zakázány politické hovory v celé budově. V srpnu 1942 museli hasiči z povolání dát k dispozici jednu četvu pro protivzdušnou obranu. K povolání tohoto mužstva byly vydány policejními stanicemi povolávací lístky. S německou přesností zde bylo uvedeno i číslo vozu na který je hasič zařazen. Jak se přibližovala fronta, zpřísnily se i rozkazy.

Posledním německým rozkazem č.353 z 11.4.1945 se nařizovalo, aby mužstvo s lehkým onemocněním (do 3 dnů) nezůstávalo v domácí péči, ale na požární centrále, kde byli uloženi ve vlastních postelích a zajištěna lékařská péče. Ohlášení nemoci mohlo být provedeno jen při výměně služby důstojníkovi a po lékařském vyšetření se hasič musel znovu hlásit s lékařským potvrzením na centrále. Hasičský sbor prodělává těžké doby. Vzhledem k nebezpečí leteckých náletů je doba služby postupně prodlužována a dochází ke kasárnování mužstva. Zvýšení početního stavu na 180 mužů se dosáhlo přijetím velkého počtu nacistů, kteří svým bezohledným postupem ztěžují ostatním členům namáhavou práci. Velkou zkouškou pro hasiče bylo nadcházející období. Rychlá stavba vodních nádrží a krytů v roce 1944 potvrzovala, že jde do tuhého a že ani Brno neunikne bombardovacím letadlům. Poprvé se tak stalo 25. srpna 1944 a nejvíce byla zasažena předměstí - Židenice, Juliánov, letiště a zbrojovka v Kuřimi. Bylo zničeno přes 300 budov a přes 2000 lidí zabito. Požáry byly ještě téhož dne uhašeny. Druhý nálet byl 12. listopadu a Americká letadla bombardovala vnitřní město. Tehdejší velitel vyhlásil všechny stupně poplachu a povolal na pomoc prapor požárně-policejního pluku Čechy - Morava v Pohořelicích, Troubsku a Bosonohách a požárně policejní oddíl při civilní protiletecké ochraně. Hašení vodou z hydrantů bylo náletem znemožněno a vodní nádrže byly brzy vyčerpány. Navíc vodní nádrž na Obilním trhu dostala přímý zásah, proto bylo dozorcům retenční nádrže poručeno otevřít stavidla a voda byla vpuštěna do Ponávky. Byl to jediný vodní zdroj pro hašení 36 velkých a dvou plošných požárů, kde hořely celé bloky domů a továren. Voda musela být dopravována na velkou vzdálenost a to z Ponávky přes Cejl, Koblišnou, na náměstí Svobody a potom i na ulici Kostelní přes Joštovu až na ulici Údolní. Všechno probíhalo za výbuchu časovaných pum. Ve večerních hodinách byly téměř všechny požáry pod kontrolou. A následující ráno se již síly a prostředky vracely zpět na své základny. Likvidace těchto požárů se zúčastnilo celkem 180 hasičů Hasičského sboru města Brna s 26 automobilovými stroji a 12 přívěsnými stříkačkami, 310 mužů požárně policejního pluku se 104 automobily (není známo zda šlo o automobily s čerpadlem) a 26 přívěsnými stříkačkami. Dále zasahovalo 430 dobrovolných hasičů z Brna a okolních okresů s 54 automobily a 10 přívěsnými stříkačkami. Celkem bylo položeno 45 kilometrů hadic. Bezpečné uhašení požárů spolu se záchrannými pracemi však trvalo několik následujících dní. Dne 8. dubna kolem třetí hodiny odpoledne se náhle objevily bombardéry a shodily bomby na vnitřní město. Hlavní velitelství (Warnkommando) bylo tak překvapeno, že ani nestačilo zapnout sirény, což mělo za následek 216 mrtvých (nejvíce na Kolišti a Cejlu), protože se nestačili ukrýt v nejbližších krytech. Pak následovaly nálety častěji a od 23. do 25. dubna bylo Brno bombardováno nepřetržitě. Byl zničen jak vodovod, telefon a telegraf i požární telegraf a 25.4. dopadly i dvě pumy na dvůr

požární stanice na dnešní ulici Lidické a na sousední textilky. Dne 26.dubna 1945 byla město Brno osvobozeno a začal opět normální život.

První poválečná léta

V prvních poválečných letech se sbor zaměřil na obnovu požární techniky. Vždyť koncem války před osvobozením Brna si němečtí členové sboru přivlastnili část služebních automobilů aby se zachránili před postupující armádou a odjeli narychlo z Brna. Koncem války byla budova hasičů na dnešní ulici Lidické jediným místem kde bylo možno poskytnout radu i pomoc občanům. Dne 29.4.1945 v této budově našla po tři dny ubytování i naše vláda, která se přesouvala z Košic do Prahy. V této době kdy nefungovala pošta, železnice jen omezeně, nebyly nákladní a osobní auta obstarávali hasiči z Lidické přepravu důležitých úředních zásilek i civilních osob do Prahy a zpět. Početní stav hasičů z povolání, kteří zbyli po válce se prudce snížil a z rozkazu č. 8/1945 víme, že v prosinci tvořilo Městský požární sbor - jak se tehdy nazýval, 69 členů. Sbor byl rozdělen na dvě směny po 34 a 33 lidech z nichž však někteří byli vyčleněni pro práci v laboratoři, skladišti, správě budov a k velení směny. Život města po válce se rychle navracel zpět také při zajišťování požární bezpečnosti. O poválečnou požární službu se staralo Ministerstvo národní obrany, které svým přípisem z 2.10.1947 žádalo Zemský národní výbor hlavního města Brna o podání informace o stavu požární služby ve městě Brně. Z odpovědi ÚNV Brno je zřejmé, že v Brně již byl systemizovaný stav požárního sboru z povolání 170 mužů, který byl vybaven jedním dopravním vozem, 11 autostříkačkami, hadicovým vozem, cisternou PHM, technickým vozem, vyprošťovacím autojeřábem, automobilovým žebříkem, nákladním automobilem a osobním automobilem. Dále byl sbor vybaven třemi přívěsnými stříkačkami, pěti přenosnými stříkačkami, 10.940 m hadic "B" a 12.420 m hadic "C". Pro sousedskou pomoc byl hasební obvod rozšířen i mimo město do vzdálenosti 15 km. Na požární ústřednu byl zapojen požární telegraf, jehož síť v té době měřila 90 km a bylo na ní napojeno 137 veřejných požárních automatů. Jako nedostatek je ve zprávě ÚNV uvedeno, že výzbroj a výstroj byla z větší části zničena nebo odvečena.

Život veřejného požárního útvaru se odráží v knihách rozkazů. Z těchto dokumentů lze vysledovat důležité události týkající se výkonu služby. Pro představu jak sloužili a byli vybaveni naši předchůdci se podíváme na několik záznamů v jedné z knih rozkazů psané od 1.3.1955 až do 31.12.1966. Pro označení hasičů z povolání se používal název "Veřejný požární útvar" (VPÚ) a v hasičské hantýrce je tento název používán dodnes v celé ČR.

Technický rozvoj, který po válce probíhal na celém světě se nezastavil ani u hasičů. Především bylo třeba vybudovat lepší spojení s jednotkami u požáru a mezi hasiči samotnými. Radiové spojení bylo dáno do provozu u VPÚ dnem 1.9.1957. K obsluze radiostanic bylo vyškolen 31 členů, kteří se podrobili zkoušce před komisí ministerstva pošt a MV Ústřední školy PO. V rozkaze o zavedení radiového spojení se zejména upozorňovalo na utajení provozu a přísnou dopravní kázeň v provozu RDST a to v zájmu rychlého splnění úkolu.

Od 1.1.1958 došlo k úpravě denního řádu a vystřídání služby je od té doby prováděno v 7.00 hod. Porovnáním početních stavů hasičů ve směnách v roce 1958 s následujícími léty můžeme říci, že na tehdejší dobu bylo 13 řidičů ve směně velmi dobrý stav, když v roce 2000 bylo na směnu zařazeno 18 strojníků. Velitelský

sbor co do počtu velitelů se do dnešního dne rovněž nezměnil, protože v roce 1962 tvořilo směnu 7 velitelů družstev, 2 velitelé čet a jeden velitel směny.

V roce 1962 došlo k nové platové úpravě a novému označení některých funkcí a tak z rozkazu č.1/62 z 19.3.1962 víme, že VPÚ měl celkem 188 členů. V denní směně tehdy pracovalo 5 náčelníků oddělení (strojní, spojovací, protiplynové, MTZ a strážní) a velitel útvaru. Zástupcem velitele útvaru byl náčelník strážního oddělení, který v dnešní terminologii měl na starosti výkon služby. Později byla tato funkce přejmenována na zástupce velitele útvaru s přibližně stejnou náplní práce. Na některá speciální oddělení byli ještě zařazeni pomocní technici ze směny (strojní 9, spojovací 3, protiplynové 3). V čele směny byl velitel směny, 2 velitelé čet a 7 velitelů družstev, což se doposud nezměnilo i když početní stavy jsou podstatně vyšší. Do strojnické funkce bylo zařazeno 23 členů a spolu s techniky strojní služby bylo celkem 32 strojníků. Do mužstva bylo zařazeno 110 členů z nichž 21 bylo ve funkci zástupce velitele družstva. Od 1.1.1961 musel být velitel zásahu označen bílou páskou na levém rukávu a na přílbě rovněž označen bílou páskou.

Při velkých výstavách na BVV konali členové VPÚ požární asistenční službu. Například při třetí strojírenské výstavě (od 30.8.1957) se asistenční služba skládala z posádky ASC 16 1 + 8 v denní době a v době noční 1 + 4. Asistenční služby konali členové VPÚ i na automobilových závodech (Velká cena Československa).

V rozkazech se nehovoří jen o úspěších, ale také o neplnění povinností. Ze záznamu je zřejmé, že kázeň byla přísná a každé její porušení bylo trestáno. A tak se zde dočteme kdo neplnil uložené povinnosti nebo nastoupil pozdě do služby apod. Potrestání nebo upozornění na nedostatky se provádělo před členy VPÚ ve směně a to přečtením rozkazu velitele. Tresty nebyly přísné, ale některé končily i propuštěním z pracovního poměru jako např. za to, že jedna z členek VPÚ, které sloužily ve výjezdu udržovala poměr s ženatým mužem, což nezůstalo bez následků (58/56). Společná služba žen a mužů na směně ve výjezdu vedla i ke zvýšení počtu trestů (66/56,81/56,6/57). Jsou zde také zaznamenány pochvaly a různé jiné odměny za dobré zásahy při různých požárech. Například za dobrý zásah při požáru v Bučovicích (5.3.1957) udělil velitel útvaru staršímu seržantovi (stsrž) Rybářovi mimořádnou týdenní dovolenou. Hasičská služba byla oceňována i ze strany státních orgánů. Např. 8.5. 1964 bylo radou JmKNV uděleno vyznamenání "Za statečnost" veliteli útvaru, veliteli směny a dalším osmi řadovým hasičům za likvidaci požáru a záchranu lidí v televizním studiu v Brně, ke kterému došlo 22.1.1964. Čestné uznání obdrželo pak ještě dalších 12 hasičů.

Také jsou zde informace o platech hasičů. Například v květnu 1955 činil plat hasiče v hodnosti seržanta 935 Kč a v hodnosti staršího seržanta 1030 Kč. Hasič v hodnosti podporučíka měl plat 1287 Kč a nástupní plat nováčka činil 740 Kč. Odměny za vykonanou práci se v roce 1956 se pohybovaly v rozmezí od 100 do 500 Kč.

Veškerý čas ve službě se věnoval výcviku nebo hospodářským pracím a proto byla zakázána jakákoliv soukromá návštěva v době zaměstnání a vstup do kanceláří ve služební záležitosti byl dovolen jen v doprovodu vedoucího směny nebo jím určeným zástupcem. Zaváděl se také nový řád do povolování jízd vozidel a od 1.6.1955 se zaváděla kniha jízd a systém povolování jízd, který je obdobný doposud, pouze s tím rozdílem, že dnešní příkazy k jízdě jsou vypisovány a evidovány na počítačích. Hasiči se také starali o lepší rozmístění pobočných stanic na území města Brna a

dosáhli toho, že ze sdružených prostředků MV a Národního výboru města Brna byla na přehradě postavena společná stanice pro Policii ČR (tehdy Veřejnou bezpečnost) a pro VPÚ. Dnem 1.5.1963 byla zahájena stálá služba mimo zimní měsíce na této pobočné stanici. Je to jediná pobočná stanice, která byla nově postavena za pomoci NVmB nebo Magistrátu města Brna po válce. Tato pobočná stanice slouží svému účelu dodnes a je zde celoročně trvalá služba. Od otevření této stanice byl jen malý krůček k tomu, aby se na stanici zřídil potápěčský oddíl. V roce 1965 se vycvičilo jedno družstvo potápěčů, kteří byli potom zařazeni do služby na Přehradu. Tento potápěčský oddíl byl přibližně po roce 1971 zrušen, protože již nebyli připraveni nástupci prvních nadšenců a náklady s jejich výcvikem a udržováním výstroje byly vysoké. Zajištění služby akceschopnosti v té době bylo rovněž obtížné, protože řada hasičů odcházela za lepším výdělkem jak k tzv. závodním hasičům nebo do jiných oborů činnosti a velení útvaru nemohlo rozšiřovat okruh činnosti hasičů. S novou přicházející požární technikou, která byla větší a těžší, přicházely také problémy. Zejména se to dotýkalo strojní služby. Protože často docházelo k haváriím velkých cisteren při jízdě k požárům, byla rozkazem č. 9/63 omezena jejich rychlost na 40 km/hod. Po roce 1960 docházelo k velké obměně mobilní požární techniky. Například v roce 1963 byl za 657 995 Kčs zakoupen na tehdejší dobu nejmodernější mechanický automobilový žebřík Metz - Magirus o dostupné výšce 52 m, který sloužil až do roku 1997, kdy byl ještě odprodán a snad slouží někde ještě doposud.

Úspěchy na sportovním poli

Velká pozornost byla věnována požárním soutěžím. Z rozkazu č.17/55 se dovíme, že na Celostátní soutěž požárních družstev v roce 1955 (konala se v Brně) se připravovala 3 požární družstva (z toho 1 družstvo žen). Družstvo žen ve složení starší seržant (stsrž) Mášová, seržant (srž.) Jarošová, srž. Vyhlídalová, mlsrž. Blažková, svob. Kališová, svob. Wintrová svob. Oplatková, mlsrž. Třináctá, svob. Richtrová a srž. Hirschová v této soutěži zvítězilo a náčelník Krajské správy Státního požárního dozoru kpt. Žižka jim vyslovil pochvalu. Družstvo mužů se umístilo na 6. místě.

Větší sportovní úspěchy se dostavily v době kdy se rozšiřovala mezinárodní spolupráce mezi hasiči v rámci mezinárodní organizace CTIF. V rámci mezinárodní konference CTIF, která se konala v roce 1968 v Praze, se konala celostátní soutěž požárních družstev, která byla současně nominací na mezinárodní soutěž CTIF, která se měla konat v roce 1969. Brněnští hasiči se umístili na druhém místě a tak obhájili svoji nominaci na CTIF v roce 1969.

Brněnští hasiči z povolání byli tak mezi prvními, kteří se zapojili do rozšiřování mezinárodní spolupráce mezi hasiči a výměny zkušeností v rámci organizace CTIF. Soutěž se konala v Rakouské republice ve městě Krems a tehdejší ČSSR na mezinárodní soutěži CTIF reprezentovaly tři veřejné požární útvary (Brno, Bratislava a České Budějovice). Po úspěchu v Rakousku kde naši reprezentanti získali bodové hodnocení na první výkonnostní třídy se ještě v měsíci září zúčastnili soutěže požárních družstev socialistických zemí v tzv. požárním sportu, který byl tehdy novinkou a nebyl tehdy součástí soutěží CTIF. Soutěž se konala v Bukurešti v Rumunsku. Brněnští hasiči získali v celkovém hodnocení pro ČSSR 3. místo. Velkým překvapením pro tehdejšího absolutního vítěze celé soutěže (družstvo SSSR) bylo první místo čechoslováků v tzv. disciplině pravdy - požárním útoku. V následujících letech se rozšířil požární sport u všech veřejných požárních útvarů a na všech celostátních soutěžích získávali brněnští hasiči vavříny. Na mistrovství České republiky v roce 1970 (Ostrava) 1. místo a rovněž tak na mistrovství ČSFR

(Frýdek Místek). Odtud jeli Brněnští hasiči reprezentovat naši republiku do Polska kde se ve Varšavě konala soutěž socialistických zemí v požárním sportu. Tehdy si opět absolutní vítězství odnesli požárníci SSSR, ale v technických disciplínách je již předstihovali druzí. Brňáci získali pro ČSSR 3. místo v požárním útoku, 2. místo ve štafetě 4x100 m a celkově se umístili na 4. místě. V následujícím roce si brněnský útvar opět vybojoval 1. místo jak na mistrovství ČSR (Ústí nad Labem) tak i na mistrovství ČSFR v Trenčíně. Opět jsme tedy obhájili nejlepší místa a jeli jsme reprezentovat naši republiku do Maďarska. V Budapešti jsme byli opět nejlepší v požárním útoku, ale v ostatních disciplínách jsme si nevedli tak dobře a celkově jsme obsadili 5. místo. Absolutním vítězem tehdy byli opět požárníci ze SSSR. V dalších letech se již reprezentace skládala z nejlepších závodníků všech požárních útvarů, aby byla rozšířena základna pro výběr reprezentace. V letech 1972 (soutěž soc. zemí v Bulharsku), 1973 (Soutěž CTIF v Brně) a 1974 (soutěž soc. zemí v Magdeburku) tvořili základ reprezentačního družstva požárníci brněnského útvaru. Rovněž na mezinárodní soutěži soc. zemí v roce 1977, která se konala opět v Brně byli z dvaceti reprezentantů 4 z Brna. V těchto 10 letech se Brno stalo pojmem mezi hasiči v mezinárodním měřítku nejen svými reprezentanty, ale i dobrou organizací obou mezinárodních soutěží a s nimi spojených konferencí.

S tímto druhem sportu se vůbec poprvé setkali Pražští hasiči v roce 1968 na soutěži v Leningradě a od té doby požární sport zdomácněl nejen v tehdejší Československu, ale stal se i součástí soutěží CTIF. Z našeho útvaru si respekt mezi soupeře v těchto letech vybojovali bratři Stodůlkové a zejména mladší z nich, který býval až do roku 1972 mistrem ČSSR v soutěži jednotlivců. Těchto úspěchů bylo dosaženo proto, že skupina nadšenců pro tento druh sportu věnovala hodně svého volna na přípravu což se odrazilo v dosahovaných výsledcích. Po roce 1977 však již nastoupila mladá krev na jiných požárních útvarech, která navázala na zkušenosti starších a současné dosahované výsledky v tomto sportu jsou daleko lepší než v prvopočátcích těchto soutěží u nás. Po období útlumu mezi rokem 1980 a 1990 se brněnští hasiči začali věnovat novým druhům soutěží, které mají blíže k záchranné práci a začali jsme opět dosahovat dobrých výsledků. V poslední době je třeba vzpomenout na soutěže ve vyprošťování osob z havarovaných vozidel (první a druhé místo na BVV při výstavě PYROS 1996, 1998 a 2000), Rescue 1999 a 2000. Výborných výsledků dosahujeme i v klasických sportech. Např. na mezinárodním závodě hasičů v Triathlonu v Konstanci (Bodamské jezero) se v kategorii 30 až 40 let umístil Růžička Ivan na 15 místě ze 136 závodníků. V celkovém počtu 287 závodníků všech kategorií byl na 27. místě. V současné době se znovu rozbíhá požární sport.

Pokles zájmu o práci hasiče

Po roce 1975 docházelo k poklesu zájmu o hasičské povolání a docházelo i k úbytku hasičů ve výjezdu. Příčinou toho bylo přehlížení povolání ve společnosti a také malé ohodnocení práce hasiče. Řada hasičů odešla také na práci do zahraničí na různé stavby, kde byly daleko lepší platové podmínky. Výsledkem bylo snížení početního stavu VPÚ a zbývající hasiči museli sloužit v dalších náhradních službách tak, aby nebyla ohrožena bezpečnost města. Tak se často stávalo, že z 10 až 11 služeb v měsíci musel jít hasič ještě na dalších 5 až 6 služeb. Tento kritický stav trval téměř 2 roky a potom se velmi pomalu postupně zlepšoval. Tuto situaci ilustrují 2 následující údaje týkající se početního stavu VPÚ - v roce 1976 činil stav příslušníků VPÚ 217 a při delimitaci ke Krajské správě sboru PO v roce 1987 činil stav 176 příslušníků (včetně uklízeček a skladníků) a byl dokonce nižší

než v roce 1968, kdy zde pracovalo 183 osob. Tato situace neodpovídala požárnímu nebezpečí, které se na území města neustále zvyšovalo spolu s rozvojem průmyslu a města samotného. K zlepšování početního stavu docházelo postupně až v následujících letech. Pokud jde o zmíněná vedlejší zaměstnání, ta byla sledována po celou dobu pečlivě a velení útvaru se je snažilo omezit. Např. koncem roku 1963 pracovalo 20 hasičů u stavební organizace pro družstevní bytovou výstavbu, čemuž bylo velení útvaru nakloněno jak vyplývá z rozkazu č.14/63 a 41 pro jiné závody. Výdělky ve vedlejších zaměstnání byly v té době administrativní cestou omezeny na 650 Kč měsíčně. V současné době je stále větší zájem o povolání hasiče a jsou pryč léta kdy jsme zájemce o toto povolání pracně sháněli.

Největší požáry v historii Brna

Hasiči z povolání od svého založení za uplynulou dobu zasáhli u několika tisíc případů. Na některé zásahy si každý hasič pamatuje zvláště dobře. Hasiči již od svého vzniku k jednotlivým případům uváděli popis události a tak se můžeme podívat alespoň na ty největší, které v průběhu trvání hasičů z povolání ve městě Brně likvidovali.

Na počátku února 1870 vypukl oheň na tehdejším Zelném trhu v domě č. 1 patřícím kupci Böhmovi a ostrý vítr roznášel jiskry i na sousední domy, zejména na střechu Vokurkovy kavárny a na domy č.12 a 14 na dnešní ulici Masarykově. V divadle na Zelném trhu bylo právě představení, vznikla panika a úsilí ředitele divadla, aby publikum zachovalo klid, bylo marné. Herci odmítli pokračovat a obecnost utíkalo pryč. Šíření ohně usnadňoval mráz a zamrzající voda. Přesto se požár podařilo zvládnout a shořela jen střecha nad kupeckým domem. 23.6.1870 vypukl požár ve zmíněném divadle na Zelném trhu a z divadla zůstaly jen holé zdi. Brno potom čekalo celých 12 let na nové divadlo "Na hradbách".

Dne 1.září 1871 shořela budova Strakošovy přádelny a než mohli zasáhnout hasiči byla škoda za 150 000 zlatých. Požár byl způsoben dělníkem, který polil suroviny petrolejem a zapálil. V březnu 1872 lehla popelem továrna na výrobu vlněných látek B. Engla na Cejlu. 19.října 1877 úplně shořela pivnice Bierhalle a 16.března 1878 zničil oheň z valné části jezdecká kasárna na Vídeňské ulici. 7.prosince 1877 vyšlehly plameny v Pressfreundově přádelně v Zábrdovicích a v ohni zůstala tři děvčátka, která se snažila o záchranu útekem do hořejších poschodí. Hasiči zde byli plných 70 hodin. 4.srpna 1878 ráno vznikl oheň ve výrobně vlněných látek Josuy a Pavla Kohna na Cejlu a bleskově se rozšířil. Dělníci sotva stačili uniknout. Jeden utekl na půdu odkud ho zachránili hasiči a jiná dělnice byla zabita padajícím trámem a dvě další byly zraněny. V témže roce 31.října vyšlehly plameny v Max Kohnově fabrice na Josefově. Změnily celou budovu v ohnivě rudou hmotu hořící plné tři hodiny. Hasiči dorazili pozdě, což nemálo přispělo k chaosu a zděšení. Dělníci se snažili uniknout jediným východem a 24 jich na to doplatilo, utrpěli těžké popáleniny a jedna přádelna uhořela. Škoda byla za 180 000 zlatých. 8.května 1881 shořely všechny objekty Brückova mlýna v Čechyňské ulici a 17.února 1883 Schwarцова vlněnka na Cejlu a 9.února 1886 přádelna Herzeta a Habernecka na Dornychu. V této době hodně požárů vzniklo úmyslným zapálením.

S dalším rozvojem průmyslu ve městě se zvyšoval i počet větších požárů. V říjnu 1891 vyhořela v Obřanech továrna Beranova a o rok později nádraží. Častěji hořelo v Královopolské strojírně a vždy se jednalo o nebezpečné požáry ať již v roce 1892, 1893 a zejména 4.srpna 1895. V roce 1892 lehly popelem dvě veliké přádelny - Kavkova na Bratislavské ulici, která stála život 4 hasiče a Löw-Beerova v ulici Měšťanské, která zase patřila mezi největší fabriky tzv. rakouského Manchesteru kde pracovalo přes 500 dělníků. Továrna stála vedle nemocnice a vedle starých, šindelem krytých domků. Ve výhni se škvařily balíky vlny, žárem se tavily a ohýbaly železné okenice, z vrchních pater padal jeden stroj za druhým, v oknech a výkladech praskaly okenní tabule. Z nemocnice byly vyváděni pacienti, slavníky vyhazovány oknem, protože začala chytat střecha nemocnice. Továrna lehla úplně popelem, ale nemocnici a sousední budovy se podařilo zachránit, protože bylo úplně bezvětrí. Jeden dělník se udusil a mnoho dalších bylo popáleno. O rok později strávil oheň továrnu Františka Kusého v Rybářské ulici. I tato textilka lehla úplně popelem, oheň překvapil dělníky náhle a způsobil bezhlavý zmatek. 16.března vznikl požár v Teuberově textilce na Cejlu a téhož roku padla za obět ohni Landesmannova přádelna se sousedním mlýnem v Přízřenicích.

Také v prvních desetiletích minulého století často hořely celé továrny. 8.července 1903 shořela střecha muničního skladu a o dva roky později Esslerova fabrika v Obřanech, kde znovu potom hořelo v roce 1907. 27.května 1906 shořel hlavní trakt Bauerova cukrovaru na nynějším výstavišti. 26.ledna 1908 vyšlehly plameny u Zvickera na Cejlu, kde jen o vlasek unikli smrti dva hasiči protože když odešli z budovy zřítila se za nimi klenba a s ní několik strojů. Nový požár v téže přádelně dne 21. února budil podezření, že byl způsoben úmyslně. 24.dubna 1908 hořelo v továrně Hechtově na Špitálkách a samovznícení bavlny bylo příčinou velkého požáru továrny LöwBeera v ulici Čechyňské 23.dubna 1909. 4.srpna téhož roku si sám zapálil sklad konfekčního materiálu majitel Kraus v Panské ulici, aby si pomohl ze svízelné situace. Elektrický zkrat byl příčinou požáru Strakoschovy přádelny na Dornychu. Při ohni 12.února 1910 vlněnky Otty Kuhna v Hybešově ulici zahynula jedna dělnice a několik jich bylo popáleno. V roce 1905 shořela značná část střechy ústavu pro choromyslné v Černovicích.

Rovněž desetiletí, ve kterém celou polovici zabírají léta první světové války, zaznamenalo velké požáry továren. 22.června hořelo u Kuhna na Hybešově ulici, daleko hůře však o měsíc později v zábrdovických "Spojených továrnách plstí v Rakousku" a opět šlehaly plameny nad fabrikou Löw-Beerovou v Čechyňské ulici a v listopadu u Morice Berana v Zábrdovicích. Byly to obrovské ztráty a škody šly do milionů. V březnu 1911 padla popelem cihelna J. Lehkého v Juliánově, 28.února 1912 Esslerova přádelna v Obřanech. V srpnu 1913 shořela Semlerova svíčkárna v Komárově a o půl roku později továrna na zpracování plsti Morice Berana v Mlýnské ulici a krátce nato Jungwirtova cihelna ve Slatině. 31.května se samovznítily vlna ve Feldhändlerově přádelně na Nové ulici a značně větší požár Hechtovy textilky na Cejlu 29.září smetl i část ulice. 26.března neopatrným přeléváním benzínu došlo k výbuchu a požáru v Grolichově drogerii "U bílého anděla" v Jánské ulici, přičemž dvě ženy uhořely a dalších 17 bylo popáleno. Nelze všechny větší požáry ani vyjmenovat, protože v některých továrnách hořelo příliš často, mezi ně patřila i Královopolská strojírna.

V období první republiky množství velkých požárů pokleslo, ale zato některé z nich byly opravdu velké. Rozsahem škody předčil mnohé požár textilky bratří Šťastných v ulici Mlýnské večer 28.února 1927. Sloupy jisker zbarvily oblohu do ruda a vzduchem poletovaly chuchvalce vlny, které údajně padaly i ve vzdálenosti několika kilometrů. V říjnu vyhořela část část fabriky Offermannovy a 15.května

1928 padla část továrny Bartelmusovy na dnešní ulici Lidická. V červnu pak Kohnova cihelna a poslední den v červnu byla zničena část textilky Beranovy. 5. února 1929 shořelo za půl milionu obuvi ve velkoobchodu Kischnerově na nám. Svobody. Největší v tom roce byl požár Neumarckovy přádelny v Nadační ulici 8. července večer, který likvidovalo 15 hasičských sborů, přičemž bylo 13 hasičů těžce zraněno. A škoda činila téměř 5 milionů Kč. Ve třicátých letech pozorujeme nebyvalou činnost žhářů a hasiči byli nuceni téměř denně vyjíždět. Hasiči z povolání města Brna vyjížděli nejen k požárům ve městě samém, ale i ke vzdálenějším požárům. Například do Batelova (květen 1932), Rousínova, ke Kroměříži, nebo do Hodonic na Znojemsku, kde popelem lehl parní mlýn. Po čtyřech hodinách lehla popelem i Bilkova továrna i se všemi zásobami v lednu následujícího roku. Nebylo ještě ráno 30. července a Brnem otřásl ohlušující výbuch, který urval průčelí hotelu Europa na rohu ulice Jánské a nám. Svobody. Chodci, kteří byli v té době na ulici byli doslova přilepeni na zeď. Okna byla vytlučena do velké vzdálenosti a dokonce na ulici Husově zemřela služebná, která čistila okna a vypadla ze třetího patra z okna. Výbuchem bylo v hotelu usmrceno 8 lidí a 50 lidí bylo zraněno. Týden měli hasiči plné ruce práce s hašením ohně v továrně na výrobu melasových krmiv na Špitálkách. Oheň hasilo 20 sborů.

V letech 1940 až 1950 jsou největší požáry zaznamenány na konci války. Na město tehdy bylo shozeno asi 18 000 pum a granátů a bylo úplně zničeno 1 300 budov, těžce poškozeno 4 000 a lehce 8 000. To znamená, že z 24 000 budov byla každá druhá zničena nebo poškozena.

Po válce k těm největším požárům patřil požár Mosilany na Křížové ulici v roce 1948 a 1953. Zazdřený trám byl příčinou požáru v r. 1949 v Eislerově podniku v Tovární ulici, který způsobil škodu za 1 700 000 Kč. V roce 1950 vyhořela továrna na koberce "Moravan" v ulici Klazarově - škoda 2 mil. Kč a 17. srpna Tesla na Koněvově - škoda 2,5 mil. Kč. Samovznícení způsobilo požár za 2 miliony ve Spofě na ulici Kabešově v r. 1951 a elektrický zkrat způsobil dva velké požáry v r. 1956 v pivovaru na Hlinkách a v závodech Jana Švermy. Od elektrického vaříče došlo k ohni ve skladě na Výstavišti v roce 1959. Veliký požár vznikl v září 1963 na Brněnském výstavišti těsně před zahájením veletrhu. Od vadné zářivky přeskočily plameny na celý pavilon a způsobily škodu za 2 200 000 Kč. V lednu 1964 likvidovali hasiči požár v Československé televizi, který byl velice nebezpečný a jak je uvedeno na jiném místě byla jejich práce oceněna i vyznamenáním "Za statečnost".

Na některé případy se nezapomene i když nejsou jedny z největších jako ten ze 4. 11. 1973, kdy jednotka vyjela na požár do Rajhradu. Skrytá závada na zadní nápravě CAS 25 RTHP byla příčinou dopravní nehody při které se cisterna převrátila a usmrtila 2 hasiče (Anth Ivan a Jedlička Josef). Někteří z hasičů zůstali pod vozidlem, ale díky včasné pomoci kolem jedoucích řidičů se dostali ven a zachránili se.

Pravděpodobně největším poválečným požárem byl požár v národním podniku Teplárna Brno, Špitálka č. 6. Požár následoval po výbuchu uhelného prachu v prostoru staré mlýnice, která byla celá zničena a následně se rozšířil na objekt nové mlýnice, nové kotelny, staré kotelny a provozu kompresorů a způsobil tak škodu asi za 50 mil. Kčs. Zásahem jednotek byly uchráněny hodnoty asi za 100 mil. Kčs. Výbuchem byly na místě usmrceny 4 osoby a dalších 24 osob bylo zraněno, z nich 12 podlehl následkům zranění. Výbuch byl tak silný, že byl

zpozorován i z budovy Veřejného požárního útvaru. Likvidace následného požáru se zúčastnilo 144 hasičů (z povolání i dobrovolných) s 36 vozidly.

Hasiči - veselá parta

Hasiči byli vždy veselá parta a byli mezi nimi kamarádské vztahy, které se dobře projevovaly i u požáru, protože každý z nich věděl, že může toho druhého potřebovat při jeho hašení. Jsou mezi námi ještě pamětníci těchto dob. Hasiči se uměli dobře bavit a pořádali každoročně Silvestra. Jak takový Silvestr vypadal si můžeme představit z vyprávění pamětníka těchto dnů pana Paseky Stanislava, který slouží u hasičů od svých 17 let.

Z vyprávění pana Paseky víme, že Silvestry si hasiči připravovali sami někdy i dva měsíce dopředu. Výzdobu tělocvičny kde se Silvestry konaly si hasiči vyráběli sami, malovali obrazy veselých historek ze zásahů, vyráběli papírové růžičky, konfety apod. V sousedící učebně býval otevřený bar, kterému vévodil těžký skafandr, různé kotvy a dýchací technika a samozřejmě stylově oblečený barman. Taneční zábava začínala ve 20.00 hod. a byla proložena různými zábavnými scénkami z hasičského života. K poslechu a tanci vyhrávala vlastní hasičská kapela a vystoupení obohacoval také vlastní pěvecký sbor. Do programu byly zařazovány různé soutěže, které vyvrcholily vždy po půlnoci jízdou po schodech z 5 patra na plechových vanách určených pro sběr sazí po požárech. Programy se připravovaly po večerech ve všech směnách. Účast hasičů byla vždy veliká, ale směna, která byla ve službě se zábavy nesměla zúčastnit. Tento zákaz byl vždy dodržován. Silvestry "U hasičů" byly tak známé, že se jich po představení v divadle zúčastňovali i herci s rodinami.

Poslední Silvestr se připravoval ještě v roce 1972, ale již se nekonal. Jeho uspořádání překazila tragická smrt hasiče Pavla Maláska, který zahynul po zásahu elektrického proudu při likvidaci skleповého požáru na Veveří ulici. Od té doby se zde již tyto společenské akce nepořádaly.

Něco z brněnského hasičského hantecu...

Brněnský hantec byl používán dříve častěji než v současné době. Přesto se však některé výrazy používají dodnes i mladou generací hasičů, aniž by si to uvědomovali. U hasičských jednotek z různých měst jsou používány i jiné výrazy než budou uvedeny v následující části. Pro milovníky hantecu pár výrazů, které byly a nebo ještě jsou používány v praxi:

Požár	fajer
Džberová stříkačka	kýblšpricna
Hadice	šlauchy
První výjezdový vůz	první vagón
Operační středisko	telefonka
Čerpadlo	pumpa
Skládací žebřík	slepičák
Trhací hák	fajer hák
Kovové oko	šekl
Megafon	kecafon
Poplach	alarm
Hasič	fajerman
Pož. opasek	übršvunk
Hasič č.4	hydrantmajstr
Přilba	kakáč, blembák
Žebřík	štajgec
Vřeteno	špindla
Velké plameny	fagula
Dýchací přístroj	déchačák
Hasičská sekyrka	valaška
Plynový hasící automobil	Sněhurka
Auto třetího výjezdu	Japonka
Hadicový vůz	hadičák
Vůz rozvázející obědy	polívkáč
CAS K25 LIAZ	Líza
CAS 25 Unimog	Mog
Sklepový požár	sklepák
Bytový požár	byťák
Vrátnice	fortna
Hasič vydávající stravu	kuchyňbába
Místnost pro kuřáky	plícní
Hasič ve stolárně	dřevomorka
Spojaři na ústředně	plus a mínus
Městská policie	empíci
Pohřební služba	havrani

Na závěr našeho krátkého povídání o hasičích jeden vtip

Ptá se vnuk starého hasiče: **"Dědo jaký je rozdíl mezi klavírem a houslemi"?**

Hasič se zamyslí a říká: **"Klavír déle hoří".**